

Tannteknikerfaget både i Norge og globalt er inne i en omstillingsfase. Med økende konkurranse, også fra utlandet, og rask digital utvikling, kan det være krevende å drive spesielt tanntekniske laboratorier. Det krever nytenkning og originale løsninger for å møte fremtiden.

Tenner i Fokus ved Stein Brath har gjennom året besøkt flere laboratorier som har utviklet egenartede konsepter og spesialiserte produkter. I denne tiende artikkelen har vi besøkt Hugo Ellingsen as.

På besøk hos Hugo Ellingsen as

Hugo konsentrert om et broarbeid.

En av de mest spennende senarioene er samarbeidet med Tromsø Universitetssykehus. De hadde skrikende behov for å få produsert ansiktsproteser, og da spesielt øreproteser.

Hugo startet opp sitt tanntekniske laboratorium i Tromsø sankthans-aften 1974. Den første adressen var Håkon den Gamles gate. I 1999 flyttet han til Storgata 25, da han hadde behov for mer plass. Han hadde da fått så mye å gjøre at han måtte ansette flere folk, og de gamle lokalene ble etter hvert uhensiktsmessige da de gikk over to etasjer. Samtidig som han flyttet kjøpte han også opp en konkurrent i Tromsø. En av de ansatte på dette laboratoriet var Rune Hansen. Han hadde selv lyst til å kjøpe sin gamle arbeidsplass, men Hugo kom med et bedre tilbud. Rune ble imidlertid med over til Hugo og fikk gode betingelser der. Senere har han kjøpt seg inn på eiersiden hos Hugo sammen med Anders Ellingsen som er sønnen til Hugo. Så pr i dag er de tre eiere, og laboratoriet hadde 40-årsjubileum i fjor.

Da Hugo startet opp var det avtakbar protetik, KK-kroner og KK-broer som var hovedproduktene i faget. Hugo har i midlertid alltid vært innovativ, og har prøvd det meste. Produktene har derfor alltid vært mangfoldige og spennende. Denne nysgjerrigheten har blitt videreført i fullt monn. Det ikke alltid at Hugo har tro på alle ideene som dukker opp, men er de ikke for dyre, så prøves de ut. Dette har vært med på å utvikle laboratoriet til det det er i dag.

Spennende Samarbeid med Tromsø Universitetssykehus

En av de mest spennende senarioene er samarbeidet med Tromsø Universitetssykehus. De hadde skrikende behov for å få produsert ansiktsproteser, og da spesielt øreproteser. Det ble dannet en gruppe bestående av en tannlege, en lege fra Øre-, nese- og halsavdelingen på Tromsø Universitetssykehus og Hugo. Dette samarbeidet

resulterte i at Hugo begynte å produsere øreproteser som ble festet til kraniet med implantatkomponenter. Protoser for rekonstruering av øyet og området rundt samt protoser for rekonstruering av neser har de også produsert. Protosene lages i silikon, og bygges opp lagvis i forskjellige farger. Dette er ingen stor del av produksjonen, men det er veldig interessant å kunne ta del i en slik produksjon, og å hjelpe mennesker som er kommet i en vanskelig situasjon.

En gang Hugo fikk i oppdrag å lage et øre, fikk han som tilleggsopplysning beskjed om at pasienten skulle tilpasse et høreapparat når øret var ferdig. Etter å ha tenkt seg om en stund, kom Hugo fram til at det måtte da gå an å konstruere øret på en slik måte at høreapparatet kunne bygges inn i øreprotesen. Det ble tatt kontakt med forhandleren av høreapparatet, og etter en inngående faglig diskusjon, kom de fram til en måte å få dette til på. Øret ble laget, og høreapparatet montert inn. Det fungerte! Senere har de prøvd å få greie på om det er flere som har laget noe liknende, men de har ikke funnet svar på dette.

Tidlig ute med digitalisering av produksjonen

Som i alt annet var laboratoriet også tidlig ute med digital produksjon. Dem var en av de første i Norge som kjøpte Nobels skanner, og den brukte de helt fram til 2003. Etterspørselen var ikke så stor de første årene hvor kappene ble frest i aluminiumsoksyd, men så

kom zirkonium. Den revolusjonerte tannteknikken. Da økte produksjonen, og Forte-skanneren ble kjøpt inn.

Like etter dette innkjøpet hadde de innbrudd på laboratoriet, og mye ble stjålet. Forte-skanneren var en av tingene som ble stjålet.

- Den står vel ett eller annet sted som bokstøtte, antar de.

Ny Forte-skanner ble innkjøpt.

- Det var Nobel som var enerådende på markedet den gang, sier de. Etter hvert gikk de til anskaffelse av en Renishaw-skanner. Den er både raskere, mer økonomisk og gir flere og bedre produkter.

For 4 år siden gikk Hugo Ellingsen as til anskaffelse av en fresemaskin fra Renishaw. Denne brukte de i to år, men den ble etter hvert for liten.

De hadde lenge hatt en ny fresemaskin på ønskelista, og da de var på IDS i 2013 gikk Anders og Rune resolutt bort til standen som hadde Imes-icore. De omfavnet maskinen og sa til Hugo at en slik ville de gjerne ha. Da Hugo svarte at det fikk de snakke om da de kom hjem, forsto de at ønsket ville bli oppfylt.

Ingen hos Hugo Ellingsen as har angret en dag på anskaffelsen, til tross for innkjøringsproblemer. De fikk fantastisk hjelp fra produsenten i denne fasen. Tysk kvalitet, kunnskap og service på sitt beste. Det å frese selv gir en stor økonomisk gevinst, og resultatene og kvaliteten blir slik de vil ha den.

I tillegg til å frese til egen produksjon, tar de også imot fresing fra kollegaer rundt om i landet.

Hele 93 % av den digitale produksjonen er zirkonium i en eller annen form. Det er da alt fra zirkonium-kapper som man legger porselen via «¾ kroner» hvor man legger incisalporselen på til fulle zirkonium-kroner og broer.

Mesteparten av de resterende 7 % er crom/cobolt. De forstår ikke hvorfor tannlegene bestiller kroner og broer med metallskjelett når det finnes så bra alternativer:

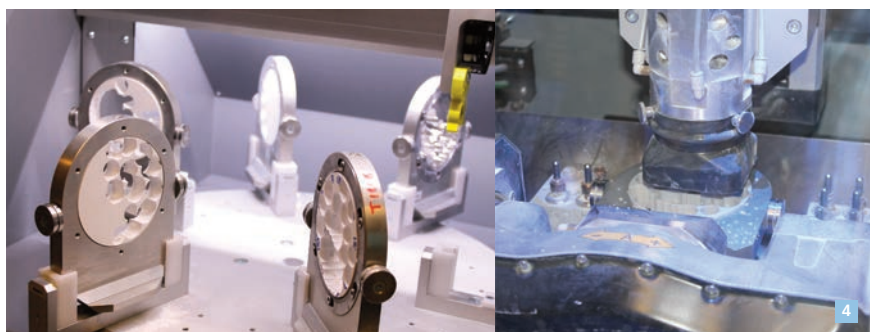
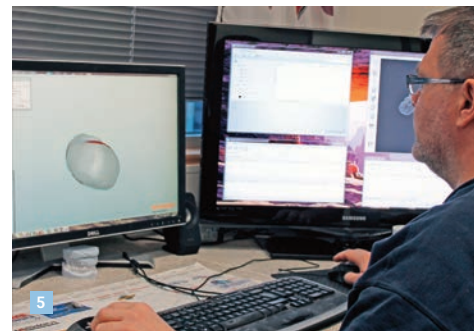
- Porselensbindingen på disse produktene er heller ikke så sterke som kroner og broer laget på zirkoniumbasis. I de fleste tilfeller ser vi heller ikke helt behovet for å putte metaller inn i munnen på folk.

De har også en liten produksjon av E-MAX, men den kan ikke sammenlignes med zirkoniumproduksjonen.

Holder også tradisjonene i faget ved like

Selv om Hugo Ellingsen as er flinke til å gripe fatt i nye ting, har de ikke glemt de gamle tradisjonene i faget. En av disse produktene er stålproteser. Denne produksjonen har Hugo hatt med seg fra første dag som selvstendig næringsdrivende innen tannteknikk.

Det er Inger Lise Kaspersen som i dag driver denne produksjonen. En dyktig dame som fyller sin stilling fullt ut. Det produseres stålproteser hovedsakelig

til eget behov, men de produserer også for kolleger fra store deler av landet.

Tiden for avtakbare proteser er langt fra forbi, og det er vanskelig å få ta i tannteknikere med denne spesialiteten i Tromsø.

Vivian Hals som egentlig er ansatt på produksjon av krone/bro arbeidet med alt mulig den dagen TIF var på besøk. Dette på grunn av stort sykefravær denne dagen

I dag er det seks ansatte hos Hugo Ellingsen as, og dette er to personer for lite. Laboratoriet ønsker seg en protesetekniker, men det er ikke enkelt å få noen til Tromsø. Er det noen der ute som føler for å lage avtakbar protetik hos Hugo Ellingsen as, er det bare å ringe.

Når vi snakker om proteser, så er de fortørnet over at det snakkes blant fagfolk i dentalbransjen om at produksjon av avtakbare proteser snart er over. Dette mener de ikke er sant. I Tromsø produserer de pr i dag proteser til 20- og 30-åringer. Riktig nok er de fleste av disse protesene midlertidige i påvente av implantater, men behovet for proteser er der, og laboratoriet kan ikke se for seg at det behovet forsvinner med det første.

Fremtidsoptimist

Når jeg spør dem om hva de tror om norsk tannteknikks fremtid svarer Rune spontant at han er superoptimistisk til framtiden. Det er bare å tilpasse seg mener han. Vi lever etter hvert i en digital verden også når vi snakker tannteknikk. Kundene krever mer og mer,

- 1 Halvferdig protese for venstre øyeregion.
- 2 Model og former til neseprotese.
- 3 Et knippe øreproteser.
- 4 Et blikk inn i fresemaskinen.
- 5 Rune på sin faste plass foran datamaskinen.
- 6 Vivian Hals konsentrert i fullt arbeid.
- 7 Inger Lise Kaspersen i arbeid med en stålprotese.

og alt dette må vi akseptere. Arbeidene må også leveres punktlig.

- Vi kan ikke, slik som en gammel kollega jeg kjente, levere arbeidene når det passer oss, selv om kvaliteten på arbeidet er topp, sier Rune. – Hele pakken må ha kvalitet, og vi må gi topp service.

- Det kan hende at faget etter hvert blir heldigitalt, men vi har tro på at vi skal sitte her å lage tenner langt inn i fremtiden, avslutter Anders.

Det er bare å tilpasse seg!